

LESVOORBEREIDING LESSEN

TEKSTBEGRIIP

Boek: Ik blijf altijd bij je

Auteur: Sjoerd Kuiper

Illustrator: Marit Tornqvist

Gedicht: Als het nieuwe jaar begint

Groep: 5/6/7/8

Kerdoel:

Leerlingen begrijpen waarom de auteur bijzondere keuzes heeft gemaakt met de taal in dit gedicht

Sessie 1: Wat zegt de tekst?

Doel: Ik kan vertellen waar het gedicht over gaat.

Welke tekstgerichte vragen wil ik gebruiken?

- Komen er personen voor in het gedicht?
- Wie is 'ik'?
- Wie is 'Domme August'?
- Waar gaat elke strofe over?
- Waar gaat het hele gedicht over?
- Welke maanden vindt de auteur fijn en welke niet?
- Wat zie je in de illustratie?
- Bij welk seizoen hoort de illustratie? Bij welk deel van het gedicht?

Lesaanpak: waar geef ik instructie op en welke werkvormen gebruik ik? Hoe zorg ik dat leerlingen samen lezen, praten en schrijven?

- De leerlingen krijgen allemaal een kleurenkopie van het gedicht en de illustratie. Op het digibord staat ook het gedicht en de illustratie. Voordat de leerkracht het gedicht voorleest geeft hij aan dat de auteur een aantal bijzondere woorden gebruikt. 'We gaan er samen achter komen wat hij doet en waarom'. Daarna het gedicht voorlezen. Vraag aan de leerlingen wat hen is opgevallen (eerst tweetallen, dan beurten).
- De leerkracht geeft aan dat doel voor vandaag is te bepalen waar het gedicht over gaat. Vervolgens vraagt de leerkracht of we ook kunnen bepalen over wie het gedicht gaat. Komen er ook personen voor in het gedicht? Lees de eerste strofe voor en benoem dat er een 'ik' wordt genoemd. Omcirkel dit woord op het bord. Wie zou dat zijn? Laat de leerlingen hier in groepjes over nadenken. Laat enkele leerlingen vertellen wat zij denken. Lees daarna strofe 2 en vraag wie 'Domme August' is (omcirkelen op het bord). Geef eventueel de tip terug/ verder te lezen of de illustratie te bekijken.
- Daarna gaan we strofe voor strofe een samenvatting maken. Strofe 1 doet de leerkracht hardop denkend voor. Benoem dat je er een voorstelling bij maakt. 'Wat doe ik? Wat wil ik? Wat voel ik?' Schrijf op het bord naast de dichtregels een korte samenvatting. Zeg de leerlingen dit er ook bij te schrijven.
- Strofe 2 en 3 doet de leerkracht samen met de leerlingen (of strofe 2 samen en strofe 3 zelf met hun maatje/ groepje). Af en toe een vraag stellen waar de leerlingen in hun groepje over na kunnen denken. Evt kunnen sterke leerlingen eerder zelf in een groepje/ tweetal werken.

- Tot slot kan de leerkrachten vragen stellen over de mening van de auteur; welke seizoenen vindt hij fijn, welke niet? Je kunt fijn (groen) en niet fijn (rood) laten kleuren in het gedicht. Dit kan evt ook al aan bod zijn gekomen bij het maken van een samenvatting.
- Eindig met vragen over de illustratie; bij welk deel van het gedicht past deze illustratie? Welk seizoen is dat? De leerkracht laat leerlingen discussiëren met elkaar en in het gedicht bewijs zoeken voor het antwoord. Vervolgens kunnen de leerlingen bij de andere delen van het gedicht zelf een tekening maken (wel passend bij wat in het gedicht staat).

Hoe evalueer ik de les?

- De leerkracht kan de les afsluiten met het gedicht nog een keer voor te lezen en de leerlingen te vragen om een samenvatting van het hele gedicht te formuleren en noteren.

Sessie 2: Hoe wordt het in de tekst gezegd?

Doel: Ik kan vertellen welke bijzondere keuzes de auteur heeft gemaakt

Welke tekstgerichte vragen wil ik gebruiken?

- Hoeveel strofen heeft dit gedicht?
- Is de losse zin een aparte strofe of hoort deze ergens bij?
- Uit hoeveel zinnen bestaat dit gedicht? (hoofdletter tot punt)
- Waar in het gedicht zie je rijm?
- Wat maakt dit een gedicht?
- Waarom zou de auteur deze bijzondere keuzes gemaakt hebben?

Lesaanpak: waar geef ik instructie op en welke werkvormen gebruik ik? Hoe zorg ik dat leerlingen samen lezen, praten en schrijven?

- Het gedicht staat weer op het bord, de leerlingen hebben hun eigen blad voor zich. De leerkracht start met benoemen dat we vandaag gaan kijken naar de bijzondere keuzes van de auteur bij dit gedicht. De zaken die bij de eerste les zijn benoemd kunnen herhaald worden door de leerkracht en/ of leerlingen. De leerkracht schrijft op een papier of op het digibord 'bijzondere keuzes:' en maakt daaronder een lijstje met opvallende zaken. Gedurende de les wordt dit lijstje steeds langer. De leerlingen maken dit lijstje op de achterkant van hun papier met het gedicht.
- Dan vraagt de leerkracht de leerlingen op te letten op de manier waarop hij dit gedicht voorleest en leest vervolgens (nadrukkelijk gebruik makend van expressief lezen) het gedicht voor. Hij vraagt de leerlingen wat ze hebben gehoord aan de manier van voorlezen. De leerkracht vraagt de leerlingen waarom hij dat doet en haakt aan de kenmerken van poëzie.

Poëzie is een genre in de literatuur waarbij tekst in de vorm van een gedicht wordt gebracht.

Kenmerken zijn:

- De tekst is op verschillende manieren op te vatten.
- Elk woord is belangrijk. Dichters willen met zo weinig mogelijk woorden iets vertellen.
- Het draait vooral om associatie, klank en gevoel.
- De voordracht speelt een grote rol.

(Bron: Coillie (1999 in Oosterloo & Paus, 2010)

- De kenmerken worden één voor één besproken en beoordeeld of deze van toepassing zijn op dit gedicht. De leerkracht stelt ook de vraag waar rijm te vinden is. De rijmwoorden worden in de tekst gekleurd. De leerkracht benoemt welke soorten rijm er zijn en vraagt de leerlingen welke rijmvorm de auteur gebruikt heeft. Steeds mogen de leerlingen in tweetallen of in het groepje overleggen.
- De leerkracht benoemt dat een gedicht geen alinea's of coupletten heeft, maar strofen. Hoeveel strofen heeft dit gedicht? De leerkracht laat de leerlingen discussiëren over de laatste regel; hoort deze bij de derde strofe (ivm rijm) of is dit een aparte strofe (witregel)? Het gaat hierbij vooral om de onderbouwing die de leerlingen geven. Meerdere meningen zijn juist goed, we hoeven het niet met elkaar eens te zijn.

Dan vraag het leerkracht hoeveel zinnen (dus hoofdletter tot punt) dit gedicht heeft. Laat de leerlingen in tweetallen tellen. Zien ze dat de auteur hierbij opvallende keuzes heeft gemaakt? (bijvoorbeeld de zin over 2 strofen door laten lopen).
Hoe evalueer ik de les? - Samen met de leerlingen maakt de leerkracht het lijstje opvallende zaken compleet. Laat de leerlingen weer eerst met elkaar praten en zoeken. Wellicht komen ook andere zaken erbij, zoals in de eerste strofe is de auteur nog keurig in de pas met rijm en zinnen, later gaat hij afwijken. In de illustratie zie je maar 1 strofe, de rest niet. - De leerkracht vraagt de leerlingen welk effect de auteur hiermee bereikt. Welk gevoel krijgen we hierbij? Waarom zou de auteur dit gedaan hebben?

Sessie 3: Wat betekent de tekst?
Doel: Ik kan vertellen wat de auteur bedoelt met zijn gedicht
Welke tekstgerichte vragen wil ik gebruiken? - Wat bedoelt de auteur met janbombarie en februarie? Welk gevoel geeft hij aan? - Wat wil hij doen als hij gaat maarten, april en vermeien? - Wat bedoelt hij met juniemand, julied, en de 4 maanden eindigend met brrrr? - Waarom zou hij de maanden op deze manier hebben geschreven? - De dichtbundel heet 'Ik blijf altijd bij je'. Wat heeft deze titel te maken met dit gedicht?
Lesaanpak: waar geef ik instructie op en welke werkvormen gebruik ik? Hoe zorg ik dat leerlingen samen lezen, praten en schrijven? - De leerkracht zegt de leerlingen dat we nog een laatste keer gaan kijken naar het gedicht zodat we er achter komen wat de auteur echt wil zeggen. De leerlingen lezen nu eerst zelf het gedicht voor. Doe dit in tweetallen. - Daarna zegt de leerkracht dat we gaan kijken naar de woorden die de auteur heeft vervormd in het gedicht. De leerkracht het gedicht voor, de leerlingen onderstrepen de vervormde woorden. - Regel voor regel bespreken we de woorden. De leerkracht leest de zin voor en vraagt wat bedoeld wordt met janbombarie en februarie? Welk gevoel geeft de auteur aan? Wellicht hebben leerlingen een beeld of geluid bij deze woorden? Laat onderling overleggen. - Wat wil de auteur doen als hij gaat maarten, april en vermeien? De leerkracht leest een stukje verder en terug in het gedicht en pakt eventueel de samenvatting van de eerste les erbij. Laat de leerlingen mee fantaseren wat het allemaal zou kunnen zijn (veel is goed). - Hetzelfde met de andere maanden. De leerkracht vraagt steeds wat bedoeld zou kunnen zijn, doet voor hoe we daar achter kunnen komen en laat leerlingen met elkaar discussiëren. Laat leerlingen hun antwoorden onderbouwen vanuit het gedicht, dan zijn de meeste antwoorden goed. - Laat daarna de leerlingen het gedicht herschrijven zonder de vervormde maanden (lastige opdracht). Laat de leerlingen vooral in groepjes overleggen hoe ze dit gaan aanpakken. - Extra vraag: Dit gedicht staat in de gedichtenbundel 'Ik blijf altijd bij je'. Kunnen de leerlingen ontdekken waarom dit gedicht in deze gedichtenbundel thuis hoort? - Extra opdracht: laat de kinderen per maand een tekening maken (adhv dit gedicht) en maak hiervan een verjaardagskalender - Extra opdracht: Laat de kinderen een eigen strofe laten schrijven over hun favoriete maand in het jaar. Of minst favoriete maand. - Extra voor groep 7-8: Waarom zou de schrijver beginnen en eindigen met 'Als het nieuwe jaar begint'. Wat zegt dit over tijd of herhaling in het leven?
Hoe evalueer ik de les?

- Evalueer samen de herschrijf-opdracht. Is dit te doen of te lastig? Waarom? Wat gaat er verloren als er alleen normale woorden worden gebruikt? Waarom zou de auteur al deze gekke dingen gedaan hebben bij het schrijven van dit gedicht?